

Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU32

Återkoppling vid rapportering om misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism och vissa andra frågor

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag om förtydliganden i lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättslagen). Regeringen föreslår att Finanspolisen i de fall det är möjligt ska ge lämplig återkoppling till verksamhetsutövare om effektiviteten och uppföljningen av rapporter om misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism.

Vidare föreslås att det ska göras vissa förtydliganden i penningtvättslagen med anledning av att Europeiska kommissionen har ifrågasatt om några artiklar i det s.k. fjärde penningtvättsdirektivet fullt ut har genomförts i svensk rätt.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2020.

Behandlade förslag

Proposition 2019/20:55 Återkoppling vid rapportering om misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism och vissa andra frågor.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Utskottets överväganden.....	5
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	8
Propositionen	8
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Återkoppling vid rapportering om misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism och vissa andra frågor

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2019/20:55.

Stockholm den 6 februari 2020

På finansutskottets vägnar

Fredrik Olovsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Olovsson (S), Gunilla Carlsson (S), Edward Riedl (M), Oscar Sjöstedt (SD), Adnan Dibrani (S), Emil Källström (C), Ulla Andersson (V), Jan Ericson (M), Dennis Dioukarev (SD), Ingemar Nilsson (S), Mats Persson (L), Charlotte Quensel (SD), Karolina Skog (MP), Mattias Karlsson i Luleå (M), Sofia Westergren (M), Hampus Hagman (KD) och Fredrik Stenberg (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 2019/20:55 Återkoppling vid rapportering om misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism och vissa andra frågor. I propositionen föreslås att Finanspolisen i de fall det är möjligt ska ge lämplig återkoppling till verksamhetsutövare om effektiviteten och uppföljningen av rapporter om misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism.

Vidare föreslår regeringen att det ska göras vissa förtydliganden i penningtvättslagen med anledning av att Europeiska kommissionen har ifrågasatt om några artiklar i det s.k. fjärde penningtvättsdirektivet fullt ut har genomförts i svensk rätt.

I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2. Lagförslaget har granskats av Lagrådet.

Bakgrund

Regelverket om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism finns framför allt i penningtvättslagen. Lagen gäller företag som driver verksamhet i Sverige i vilken det finns risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism (verksamhetsutövare), t.ex. banker och kreditmarknadsföretag (kreditinstitut).

Penningtvättslagen innehåller bestämmelser om tillämpningsområde och definitioner (1 kap.), riskbedömning och rutiner (2 kap.), kundkännedom (3 kap.), övervakning och rapportering (4 kap.), behandling av personuppgifter (5 kap.) och intern kontroll och anmälningar om misstänkta överträdelser (6 kap.).

För verksamhetsutövare som inte omfattas av någon särskild rörelselag finns bestämmelser om tillsyn och ingripanden i 7 kap. penningtvättslagen. Dessa verksamhetsutövare står under tillsyn av länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands och Skåne län. För verksamhetsutövare som omfattas av en särskild rörelselag finns bestämmelser om tillsyn och ingripanden i stället i den lagen.

Finanspolisen är nationell finansunderrättelseenhet när penningtvättslagen ska tillämpas.

Utskottets överväganden

Återkoppling vid rapportering om misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism och vissa andra frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag om ändringar i penningtvättslagen.

Propositionen

Återkoppling vid rapportering om penningtvätt och finansiering av terrorism

Verksamhetsutövare ska enligt penningtvättslagen övervaka affärsförbindelser och enstaka transaktioner med sina kunder i syfte att kunna rapportera misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism till Finanspolisen. Enligt fjärde penningtvättsdirektivet ska medlemsstaterna se till att det i de fall det är möjligt lämnas lämplig återkoppling till verksamhetsutövarna avseende effektiviteten och uppföljningen av rapporter om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism (artikel 46.3). En av Finanspolisens främsta uppgifter är att ta emot, bearbeta och analysera rapporter om misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism från verksamhetsutövare.

Finanspolisen ger redan i dag återkoppling till verksamhetsutövare genom en rad olika åtgärder, t.ex. i form av undersökning på plats hos verksamhetsutövare, följdfrågor med anledning av rapportering om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism, generell information till verksamhetsutövare om fenomen eller tendenser samt beslut om dispositionsförbud enligt penningtvättslagen (4 kap. 11 §).

Enligt Svenska Bankföreningen ger Finanspolisens återkoppling inte verksamhetsutövare tillräcklig information om den riskbedömning som gjorts eller om de åtgärder som en verksamhetsutövare har vidtagit är lämpliga och tillräckliga eller om de rapporterade misstankarna varit befogade.

För att ytterligare skapa och sprida kunskap och medvetenhet om penningtvätt och finansiering av terrorism bland verksamhetsutövarna, bör det enligt regeringen förtydligas i penningtvättslagen att Finanspolisen ska återkoppla till verksamhetsutövare som rapporterar misstänkt penningtvätt. Bestämmelsen bör utformas i enlighet med artikel 46.3 i fjärde penningtvättsdirektivet. Det innebär att Finanspolisen i de fall det är möjligt ska ge lämplig återkoppling till verksamhetsutövare om effektiviteten och

uppföljningen av rapporter om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Viktiga offentliga funktioner

Enligt fjärde penningtvättsdirektivet (artikel 3.9 första stycket) är en person i politiskt utsatt ställning en fysisk person som innehar eller har innehaft viktiga offentliga poster. Med viktig offentlig funktion i en stat avses funktioner som stats- eller regeringschefer, ministrar samt vice och biträdande ministrar, parlamentsledamöter, ledamöter i styrelsen för politiska partier, domare i högsta domstol, konstitutionell domstol eller andra rättsliga organ på hög nivå vilkas beslut endast undantagsvis kan överklagas, högre tjänstemän vid revisionsmyndigheter och ledamöter i centralbankens styrande organ, ambassadörer, beskickningschefer samt höga officerare i försvarsmakten, och personer som ingår i statsägda företags förvaltningslednings- eller kontrollorgan (1 kap. 9 §). Definitionen i penningtvättslagen av viktig offentlig funktion bör enligt regeringen förtydligas så att det anges att med viktig offentlig funktion i en stat avses, utöver parlamentsledamöter, ledamöter av liknande lagstiftande organ och att med viktig offentlig funktion i en internationell organisation avses direktörer, biträdande direktörer, styrelseledamöter och innehavare av liknande poster.

Definition av behörig beslutsfattare

Begreppet företagsledning definieras i det fjärde penningtvättsdirektivet som en tjänsteman eller anställd som har tillräckliga kunskaper om institutets riskexponering mot penningtvätt och finansiering av terrorism och som har tillräckliga befogenheter att fatta beslut som påverkar dess riskexponering, och behöver inte i alla fall vara styrelseledamot (artikel 3.12).

I penningtvättslagen används uttrycket behörig beslutsfattare (3 kap. 18, 19 och 27 §§). Någon definition av begreppet behörig beslutsfattare finns inte i penningtvättslagen men innebörden motsvarar definitionen av företagsledning i direktivet (se prop. 2016/17:173 s. 271). Det innebär att gällande rätt redan uppfyller direktivets krav.

Det bör dock enligt regeringen förtydligas i penningtvättslagen att med behörig beslutsfattare avses styrelseledamot, verkställande direktör eller annan befattningshavare som har tillräckliga kunskaper om verksamhetsutövarens riskexponering mot penningtvätt och finansiering av terrorism och som har tillräckliga befogenheter att fatta beslut som påverkar dess riskexponering.

Åtgärder för kundkännedom i fråga om livförsäkringar

Enligt regeringen bör det i penningtvättslagen förtydligas att en verksamhetsutövare som tillhandahåller livförsäkringar och andra investeringsrelaterade försäkringar ska identifiera förvärvaren och förvärvarens verkliga huvudman och kontrollera identiteten på dessa.

Eftersom det inte finns något lagstadgat krav på att en verksamhetsutövare som tillhandahåller livförsäkringar och andra investeringsrelaterade försäkringar ska få kännedom om en överlåtelse innan överlåtelsen har ägt rum bör detta ske vid den tidpunkt som direktivet föreskriver, dvs. först när verksamhetsutövaren får kännedom om att en försäkring har överlåtit. En verksamhetsutövare ska bedöma om förmånstagaren eller dennes verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning eller en familjemedlem eller känd medarbetare till en sådan person, senast när försäkringsersättning betalas ut (3 kap. 26 § andra och tredje styckena penningtvättslagen). En sådan ordning förutsätter att verksamhetsutövaren – utöver förmånstagaren – identifierar förmånstagarens verkliga huvudman och kontrollerar identiteten på dessa senast när försäkringsersättning betalas ut. Detta bör enligt regeringen förtydligas i penningtvättslagen.

Ikraftträdande

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2020.

Utskottets ställningstagande

Det har inte väckts någon motion med anledning av propositionen. Utskottet anser att riksdagen av de skäl som anförs i propositionen bör anta regeringens lagförslag.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2019/20:55 Återkoppling vid rapportering om misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism och vissa andra frågor:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

dels att 1 kap. 8 och 9 §§ och 3 kap. 26 och 27 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 4 kap. 3 a §, av följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2019:1254

Föreslagen lydelse

1 kap.

8 §

I denna lag avses med

1. *affärsförbindelse*: en affärsmässig förbindelse som när den etableras förväntas ha en viss varaktighet,

2. *brevlådebank*: ett utländskt institut som är registrerat inom en jurisdiktion inom vilken institutet saknar verklig etablering och ledning och där institutet inte heller ingår i en finansiell grupp som omfattas av tillsyn,

3. *EES*: Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,

4. *kund*: den som har trätt eller står i begrepp att träda i avtalsförbindelse med sådan verksamhetsutövare som avses i denna lag,

5. *person i politiskt utsatt ställning*:

a) fysisk person som har eller har haft en viktig offentlig funktion i en stat, och

b) fysisk person som har eller har haft en funktion i ledningen i en internationell organisation,

6. *verklig huvudman*: detsamma som i 1 kap. 3–7 §§ lagen (2017:631) om registrering av verkliga huvudmän,

7. *koncern, moderföretag och dotterföretag*: detsamma som i 1 kap. 4 § årsredovisningslagen (1995:1554) eller motsvarande utländska företeelser, och

8. *verksamhetsutövare*: en fysisk eller juridisk person som utför verksamhet som omfattas av denna lag.

5. *person i politiskt utsatt ställning*:

fysisk person som har eller har haft en viktig offentlig funktion i en stat eller i en internationell organisation,

7. *koncern, moderföretag och dotterföretag*: detsamma som i 1 kap. 4 § årsredovisningslagen (1995:1554) eller motsvarande utländska företeelser,

8. *verksamhetsutövare*: en fysisk eller juridisk person som utför verksamhet som omfattas av denna lag, och

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/849 av den 20 maj 2015 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism, om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG och kommissionens direktiv 2006/70/EG, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/843.

9. behörig beslutsfattare: styrelseledamot, verkställande direktör eller annan befattningshavare som har tillräckliga kunskaper om verksamhetsutövarens riskexponering mot penningtvätt och finansiering av terrorism och som har tillräckliga befogenheter att fatta beslut som påverkar dess riskexponering.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

Med viktig offentlig funktion i 8 § 5 a avses funktioner som

1. stats- eller regeringschefer, ministrar samt vice och biträdande ministrar,
2. parlamentsledamöter,
3. ledamöter i styrelsen för politiska partier,
4. domare i högsta domstol, konstitutionell domstol eller andra rättsliga organ på hög nivå vilkas beslut endast undantagsvis kan överklagas,
5. högre tjänstemän vid revisionsmyndigheter och ledamöter i centralbankens styrande organ,
6. ambassadörer, beskickningschefer samt höga officerare i försvarsmakten, och
7. personer som ingår i statsägda företags förvaltnings-, lednings- eller kontrollorgan.

Med viktig offentlig funktion i en stat avses funktioner som

2. parlamentsledamöter och ledamöter av liknande lagstiftande organ,

Med viktig offentlig funktion i en internationell organisation avses funktioner som direktörer, biträdande direktörer, styrelseledamöter och innehavare av liknande poster.

3 kap.

26 §

En verksamhetsutövare som tillhandahåller livförsäkringar eller andra investeringsrelaterade försäkringar ska *identifiera förmånstagaren. Om förmånstagaren utpekats på annat sätt än med namn, ska verksamhetsutövaren säkerställa att förmånstagaren kan identifieras senast vid utbetalningstillfället.*

En verksamhetsutövare som tillhandahåller livförsäkringar eller andra investeringsrelaterade försäkringar ska

1. *senast när försäkringsersättning betalas ut identifiera förmånstagaren och förmånstagarens verkliga huvudman och kontrollera identiteten på dessa samt vidta åtgärder för att avgöra om någon av dem är en person i politiskt utsatt ställning eller en familje-*

medlem eller känd medarbetare till en sådan person,

2. när den får kännedom om att en försäkring har överlåtit identifiera förvärvaren och förvärvarens verkliga huvudman och kontrollera identiteten på dessa samt vidta åtgärder för att avgöra om någon av dem är en person i politiskt utsatt ställning eller en familjemedlem eller känd medarbetare till en sådan person.

Verksamhetsutövaren ska bedöma om förmånstagaren eller dennes verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning eller en familjemedlem eller känd medarbetare till en sådan person.

Senast när försäkringsersättning första gången betalas ut ska verksamhetsutövaren kontrollera förmånstagarens identitet och vidta åtgärder enligt andra stycket.

27 §

Om en person i politiskt utsatt ställning eller en familjemedlem eller känd medarbetare till en sådan person har identifierats enligt 26 § och detta medför att risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen bedöms som hög, ska verksamhetsutövaren

1. inhämta godkännande från behörig beslutsfattare innan försäkringsersättning betalas ut, och

2. tillämpa skärpt fortlöpande uppföljning av affärsförbindelsen enligt 13 § och övervaka aktiviteter och transaktioner enligt 4 kap. 1 § i förhöjd omfattning.

Om en person i politiskt utsatt ställning eller en familjemedlem eller känd medarbetare till en sådan person har identifierats enligt 26 § 1 och detta medför att risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen bedöms som hög, ska verksamhetsutövaren

4 kap.

3 a §

Polismyndigheten ska i de fall det är möjligt ge lämplig återkoppling till verksamhetsutövarna om effektiviteten och uppföljningen av rapporter enligt 3 §.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2020.